

Situri subacvatice

Sit — de la cuvântul latin „situs”, așezare, poziție, construcție, alcătuire, țară, regiune, loc cu un sens istoric marcat, căci adjectivul înseamnă îndepărtat, retras, îngropat, dispărut, pierit.

Utilizat cu precădere în arheologie — metodă și știință în același timp, ce-și propune nu numai completarea cunoașterii, cu mijloace proprii, a vieții umane din diferite epoci trecute, cât și redescoperirea și reactualizarea sensurilor mentale ale acestui univers material — situl reprezintă astfel, nu doar denumirea generică a obiectului cercetării, ci cuprinde într-însul toate înțelesurile sale antice.

Siturile subacvatice reprezintă habitatul antic și medieval scufundat, amenajările litorale — porturi, diguri, fortificații, epavele navelor militare și comerciale antice și medievale, moderne și contemporane.

O categorie a acestora o constituie siturile subacvatice terestre, printre care se pot enumera cele lacustre, riverano-fluviale și din peșteri scufundate. De siturile marine constituite de epave, porturi, se ocupă cu precădere arheologia navală. Amenajări portuare pulsând de viață odinioară, brusc înghițite de ape, în urma mișcărilor tectonice, fie despărțite de apele dătătoare de viață prin modificări geomorfologice sau fenomene de colmatare. Poate cel mai renumit caz, a cărui soluționare a suscitat interesul atîtor mari personalități, între care încă din antichitate și ilustrul Platon, este cel al continentului scufundat, misterioasa Atlantida.

Trecînd din domeniul supozițiilor în cel al realităților tangibile, de la căutătorii de comori, la echipele de cercetători, o muncă uriașă și tenace, o mare cantitate de forțe s-au investit în scopul descoperirii, al cunoașterii.

În septembrie 1622, un uragan scufunda două nave dintr-un convoi de 28 corăbii spaniole, în golful peninsulei Florida. Printre acestea se aflau galioanele „Santa Margarita” și „Nuestra Señora de Atocha”, cu încărcătura formată din lingouri de aur și argint, bijuterii, cupru, tutun, indigo. Căutarea și recuperarea — într-o

oarecare măsură — a acestei imense bogății începe la scurt timp, în 1626, și continuă cu intermitențe pînă la 1644. Din 1971 cercetarea a fost reluată, în speranța localizării galioanelor, prin prospectarea întregii regiuni și în paralel studierea arhivelor navale. Succesul a survenit abia peste 30 ani, grație muncii conjugate a istoricilor, arhiviștilor, arheologilor și scufundătorilor.

Recuperarea corabiei „Mary Rose”, considerată în epocă floarea flotei de război a regelui Henric al VIII-lea, rămîne poate cel mai sugestiv exemplu, atît în ceea ce privește efortul și perseverența necesare cercetării subacvatice, cît și a organizării și punerii la punct a unei astfel de întreprinderi. Scufundată în iulie 1545 în fața portului Portsmouth, „Mary Rose” începe a fi căutată sistematic din 1965. După îndelungi studii, cartări și zeci de mii de scufundări, în 1982 nava a fost scoasă la suprafață împreună cu armamentul avut la bord, obiectele de uz casnic și cele personale, un crîmpei de viață de acum trei veacuri și jumătate.

Arheologia submarină ca metodă de cercetare își află începuturile în spectaculoasa activitate a lui Jacques Yves Cousteau, care nu se rezumă numai la studierea siturilor, ci pune, în același timp problema protejării acestora.

În România, activitatea de pionierat a căpitanului Constantin Scarlat nu a avut urmări, deși rezultatele obținute în cercetarea anticelor porturi scufundate de la Tomis și Callatis sînt vrednice de tot interesul. Cu speranța unei investigații pe măsura bogăției acestor vestigii Comisia Națională a Monumentelor Istorice a înscris siturile scufundate în apele teritoriale românești în Lista monumentelor istorice ale județelor Tulcea și Constanța. La aceasta trebuie adăugată cea mai mare parte a cetății bizantine de la Păciul lui Soare, scufundată în apele Dunării.

Căci, așa cum avem datoria de a conserva pentru generațiile viitoare ruinele terestre ale unor vremuri apuse, tot așa nu trebuie pierdut din vedere că aceste situri, aflate acum sub ape, sînt, la rîndul lor, fărîme ale civilizațiilor trecute ce merită a fi apărute.

RALUCA VERUSSI

